

Coğrafya Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliliklerine Yönelik Görüşleri (Trabzon Örneği)

Serhat ZAMAN (*)

Selim SİYAMOĞLU (**)

İbrahim Emrah ÖZGÜRBÜZ (***)

Elnur VEISALOV (****)

Öz: Bu araştırmanın amacı coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini ortaya koymaktır. Araştırma 2014-2015 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Trabzon Ortahisar ilçesinde farklı türlerde 23 ortaöğretim kurumunda görev yapan 20 erkek 15 kadın olmak üzere toplam 35 coğrafya öğretmeni ile yürütülmüştür.

Karma araştırma yaklaşımına göre yürütülen araştırmada nitel ve nicel verilerin aynı anda toplanmasına olanak sağlayan paralel karma yöntem (çeşitleme/triangulation) kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri özel alan yeterlilikleri ile ilgili açık uçlu sorularla toplanmıştır. Nicel veriler ise özel alan yeterlilik performanslarından oluşan 61 maddelik beşli likert tipi form ile toplanmıştır. Araştırma ile elde edilen nicel veriler SPSS programı yardımıyla araştırma değişkenlerine bağlı olarak t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile çözümlenmiştir. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri düzeylerinde cinsiyet, mezun olunan program türü ve mesleki deneyim değişkenleri açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Ancak araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun lisans eğitimi ve göreve başladıktan sonraki süreçte özel alan yeterliliklerine ilişkin yeterli eğitim almadıkları ve eksikliklerini mesleki deneyim sayesinde zaman içerisinde giderdikleri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında özel alan yeterliliği eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya Eğitimi, Coğrafya Öğretmeni, Özel Alan Yeterlilikleri

*) Prof. Dr. Atatürk Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, (e-posta: zamanserhat@gmail.com)

**) Atatürk Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, (e-posta: selimsiyamoglu@gmail.com)

****) Atatürk Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, (e-posta: ozgurbuze@gmail.com)

*****) Atatürk Üniversitesi, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, (e-posta: elnurveisalov@mail.ru)

The Views Of Geography Teachers on Special Field Competencies (Trabzon Sample)

Abstract: The research was conducted with a total of 35 geography teachers, including 20 males and 15 females working in 23 different types of secondary schools in Ortahisar/Trabzon.

This research was carried out by co-research approach using triangulation method which allows qualitative and quantitative data collection at the same time. Qualitative data of this research was collected from open ended questions related to special field competencies. Quantitative data of this research was collected from "five point likert scale", including 61 specification consisted of special field competency performances. Quantitative data of this research was analyzed by "SPSS (Statistical Package for the Social Sciences)", "t-test" and "one-way ANOVA" depending on the research variables. Qualitative data of this research was analyzed by content analysis.

As a result of this research it was determined that there is no significant difference in the special field competencies of geography teachers in terms of their gender, type of graduation program and professional experience. But it was determined that majority of the teachers attended in the research did not get enough training in their special field competencies during undergraduate education and teachership and teachers resolved their deficiencies in time by the help of their professional experience. Based on findings of the research, it was made to be suggesting about developing the special field competency training.

Keywords: Geography Education, Geography Teacher, Special Field Competencies

Makale Geliş Tarihi: 09.05.2016

Makale Kabul Tarihi: 02.06.2016

I. Giriş

Bilgi çağında meydana gelen baş döndürücü ilerlemeyle birlikte, toplumların gelişmişlik düzeylerinin, sahip oldukları nitelikli insan gücüyle ilişkili olduğu artık yadsınmaz bir gerçektir. Bu gücü belirleyen, yönlendiren ve geliştiren temel faktör ise eğitimidir (Pektaş, Kamer, 2011:s.830). Nitekim toplumların gelişmişlik düzeylerine bakıldığında, belirgin farklılığa neden olan unsurlardan ilkinin eğitim düzeyi olduğu görülmektedir. İnsanoğlunun gelişimine paralel olarak eğitim olgusu, birey ve toplum açısından önemli bir gelişim aracı olarak değerlendirilmektedir (Yüksel, Geban, 2015:s.299). Bu bağlamda, eğitim standartları ve eğitim kalitesi sürekli arttırılmaya çalışılmakta, değişen eğitim stratejileriyle yeni öğretim programları uygulanmakta ve daha iyi bir eğitim sistemi için neler yapılabileceği araştırılmaktadır (Karademir, 2013:s.81).

Eğitim, toplumsal bir sistem olarak düşünüldüğünde, bu sistemin öğeleri arasında; öğrenciler, öğretmenler, eğitim programı, yöneticiler, eğitim uzmanları, eğitim teknolojisi, fiziksel ve finansal kaynaklar yer almaktadır. Öğretmen, bu öğeler içerisinde

en temel unsurdur (Aşkın, Demirel, 2012:s.179). Öğretmen, öğrenciyle devamlı etkileşim halinde bulunan, eğitim programlarını uygulayan, öğretimi yöneten, hem öğrencinin hem de öğretimin değerlendirilmesini yapan kişidir. Öğretmenin nitelikleri, bu süreçlerin niteliğini de büyük ölçüde etkilemektedir (Kösterelioğlu, Akın Kösterelioğlu, 2008:s.258). Dolayısıyla eğitim sayesinde bireylere istendik yönde kazandırılmak istenen nitelikler, öğrenme-öğretme sürecinde en etkili kişiler olan öğretmenlerin, görev ve sorumluluklarını iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri ile mümkündür (Özbilen, 2012:s.82). Hem toplumsal ilerlemenin öncülüğünü hem de toplumsal ilerlemeyi sağlayacak olan bireyleri yetiştirme görevini üstlenen öğretmenlerin, bu büyük sorumluluğu yerine getirebilecek belirli niteliklere sahip olmaları gerekmektedir (Kararmaz, Arslan, 2014:s.204). Bir ülkenin kalkınması ile toplumun refah seviyesi, öğretmenlerin iyi yetiştirilmesine ve görevlerini en iyi şekilde yerine getirebilecek meslekî ve kişisel niteliklere sahip olmasına bağlıdır. Yani, öğretmenlik mesleği toplumların geleceğini, bir başka söyleyişle kaderini belirleyen bir meslektir (Yetim, Gökteş, 2004:s.542).

Günümüzde her meslek dalı nitelik, kalite, yenilik ve yeterlik kavramlarına odaklanan ve kendini bu kavramlar etrafında geliştiren bireyler üzerinde yoğunlaştığı düşünüldüğünde, tüm mesleklerin besin kaynağı olan eğitim ve eğitimin en önemli öğelerinden biri olan öğretmenin de öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterliklere sahip olması beklenmektedir (Yeşilyurt, 2011:s.72). Okullarda nitelikli bir eğitimin verilmesinde ve öğrencilerin eğitsel hedeflere ulaşmalarında öğretmenlerin önemli bir rolü vardır. Öğretmenin sunacağı eğitimin niteliğini de mesleki yeterlik düzeyi büyük ölçüde etkilemektedir (İskender, Yiğit, Bektaş, 2015:s.306).

Öğretmenler ve öğretmenlik mesleğindeki nitelik konusu sadece Türkiye’de değil dünyanın pek çok ülkesinde çok sık gündeme gelen bir konudur. Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği yürüten profesyonellerin mesleğin gereklerini yerine getirişleriyle ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan beri üzerinde hep konuşulan bir konu olmuştur (Seferoğlu, 2004:s.40). Bu bağlamda yakın zamanda gündeme gelen kavramlardan biri de öğretmen yetiştirmede yeterliklerdir (Karademir, 2014:s.159). Öğretmen yetiştirmede niteliğin artırılması için öncelikle öğretmenlerin görevlerini şeffaflaştırarak beklenen niteliğin tanımlanmasına olanak sağlayacak bir yapı oluşturma ihtiyacı gerekmektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda öğretmen niteliği tanımlanırken yurt dışı kaynaklarda “standart” yurt içinde ise “yeterlik” kavramlarının tercih edildiği görülmektedir.

Öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini tanımlayan toplamlar bütünü olan yeterlikler, ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda tutarlı ve bütüncül şekilde belirlenmekte ve güncellenmektedir (Mete, Asar, 2014:s.123). Bu doğrultuda ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri ve branşlara göre özel alan yeterlikleri geliştirilmiştir. Araştırmanın konusunu teşkil eden coğrafya öğretmeni özel alan yeterlikleri de Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Coğrafya Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri (MEB, 2011)

YETERLİK ALANI	ALT YETERLİKLER	PERFORMANS GÖSTERGELERİ
A ALAN BİLGİSİ	A1. Coğrafi Metodolojiyi Kullanabilme	12
	A2. Konum Analizi Yapabilme	9
	A3. İklimle İlgili Uygulamalar Yapabilme	6
	A4. Yer Şekillerini Kavrayabilme	4
	A5. Su Varlığını Analiz Edebilme	4
	A6. Toprak Varlığını Değerlendirebilme	5
	A7. Biyocoğrafya Unsurlarını Kavrayabilme	5
	A8. Nüfus Özelliklerini Kavrayabilme	5
	A9. Yerleşme Özelliklerini Analiz Edebilme	5
	A10. Ekonomik Sistem ve Süreçleri Değerlendirebilme	6
	A11. Turizm Olgusunu Değerlendirebilme	3
	A12. Kültüre Yönelik Mekânsal Analizi Yapabilme	3
	A13. Afetleri ve Çevre Sorunlarını Değerlendirebilme	8
	A14. Yaşadığı Alandaki Coğrafi Değerleri Kullanabilme	4
TOPLAM		79
B COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLGİSİ	B1. Öğretim Sürecini Öğretim Programına Uygun Olarak Planlayabilme	8
	B2. Coğrafya Öğretimine Uygun Materyal ve Ortam Hazırlayabilme	3
	B3. Coğrafya Öğretim Süreci Faaliyetlerini Gerçekleştirebilme	4
	B4. Yer Temelli Öğrenmeyi Kullanabilme	4
	B5. Öğretim Programına Uygun Ölçme Değerlendirme Uygulamaları Yapabilme	5
	B6. Coğrafi Becerileri Kullanabilme	7
TOPLAM		31
C COĞRAFI DEĞER VE TUTUMA SAHİP OLMAK	C1. Doğayı Korumaya Yönelik Değer ve Tutuma Sahip Olabilme	3
	C2. İnsanlığın Birikimlerini Korumaya Yönelik Değer ve Tutuma Sahip Olabilme	4
	C3. Ulusal Bilinç Oluşturmada Coğrafyayı Kullanabilme	5
TOPLAM		12
GENEL TOPLAM		122

Tablo 1’ de görüldüğü gibi MEB tarafından yayınlanan coğrafya öğretmeni özel alan yeterlikleri kapsamında; “Alan Bilgisi”, “Coğrafya Eğitimi Bilgisi” ve “Coğrafi Tutum ve Değere Sahip Olmak” olarak üç ana yeterlik alanı belirlenmiştir. “Alan Bilgisi”

yeterlik alanında 14 alt yeterlik alanı ve 79 performans göstergesi bulunmaktadır. “Coğrafya Eğitimi Bilgisi” yeterlik alanında 6 alt yeterlik alanı ve 31 performans göstergesi ve “Coğrafi Değer ve Tutuma Sahip Olmak” yeterlik alanında ise 3 alt yeterlik alanı ve 12 performans göstergesi bulunmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde tüm yeterlilik alanlarında toplam 23 alt yeterlik alanı ile bunlara bağlı 122 performans göstergesi yer almaktadır.

Öğretmen ve sahip olması gereken özellikler eğitimde önemli bir unsurdur. Eğitimin belirli bir standarda ulaşabilmesi için öğretmenlik mesleğinin de bir standarda ulaşması gereklidir (Candeğer, 2015:s.178). Nitelikli öğretmenlerden beklentilerin birtakım standartlara bağlı olması da sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesi ve ilerlemesi açısından önemlidir (Yurdugül, Erdem, Seferoğlu, 2010:s.333). Nitelikli öğretmen yetiştirmenin ilk adımı ise gereksinim duyulan öğretmenin yeterliliklerini belirlemektir (Karacaoğlu, 2008:s.72). Bu bağlamda öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin yanı sıra, tüm branş öğretmenlerinin özel alan yeterliklerinin farkında olmaları ve kendilerini bu ölçütlere göre geliştirmeleri eğitsel hedeflere ulaşmada önemli basamaklardan birini teşkil etmektedir. (İskender, Yiğit, Bektaş, 2015:s.307). Bu branşlar arasında coğrafyanın eğitimdeki önemi göz önünde bulundurulduğunda, coğrafya eğitiminin yeterli ve nitelikli olmasını sağlayacak olan coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerinin ne denli önem arz ettiği daha iyi anlaşılacaktır.

Coğrafya ilmi konuları, çevre-insan etkileşimi ve sonuçları ile oluşan sorunların çözüm yolları şeklinde, üç veya dört bilinmeyenli bir denklem gibi ele alır (Doğanay, 2011:s.4). Ayrıca coğrafya; insanlara, bağımsız, çok yönlü ve yaratıcı düşünme, ileriye görme, edinilen bilgileri günlük yaşamda kullanma, çevredeki sosyal, kültürel ve ekonomik olaylarla ilgilenme alışkanlığı kazandıran bir bilimdir. Bu kazanımların ve bireyde istenilen diğer davranışların gelişmesi, iyi bir öğrenme süreci ile olanaklıdır (Akbulut, 2004a:s.65). Öğrencilerin coğrafya dersine karşı yeterince güdülenmediği durumlarda, öğrenciler dersten sıkılmakta ve öğrenememektedir. Coğrafya dersinin, öğrencilerde istenilen nitelikleri kazandırması ve öğrencilerin coğrafya dersine yönelik güdülenmesi, ancak öğrenme ortamlarının ve stratejilerinin doğru planlanması ve öğretim sürecinin buna paralel olarak gerçekleştirilmesiyle mümkündür (Aydın, 2010:s.817).

Birçok eğitimci ve öğrenci coğrafyayı dağ, dere, ırmak, şehir isimlerini ezberlemek olarak görmektedir. Sonuçta, öğrenciler bu derse az ilgi göstermekte ve olumsuz yönde etkilenmektedirler. Oysa çevre ve insan arasındaki ilişkileri açıklayan coğrafyanın, okullarda coğrafi düşüncenin yapısına uygun verilmesi gerekir (Akbulut, 2004b:s.216). Coğrafya eğitiminin coğrafi düşünce yapısına uygun şekilde verilmesinde coğrafya öğretmene büyük sorumluluklar düştüğünü söylemek mümkündür. Nitekim coğrafya öğretmeni özel alan yeterlikleri de bu noktada önem kazanmaktadır.

Eğitim öğretim sürecinde önemli rol üstlenen öğretmenin, başarıyı etkileyen temel unsur olduğu düşünüldüğünde öğretmen niteliklerinin sürekli sorgulanması ve geliştirilmesi gerekmektedir (Mete, Asar, 2014:s.122). Mesleğinde yeterli öğretmen,

eğitim öğretim sürecinde hiç şüphe yok ki diğerlerinden daha başarılı olacağından, öğretmen kalitesini yükseltme amacı ile yapılan öğretmen yeterliklerini belirleme çalışmalarının sayısı giderek artmaktadır (Özbilen, 2012:s.81). Öğretmenler öğretim programlarını uygulayan ve öğrenme ortamları oluşturan kişilerdir. Dolayısıyla eğitim ve öğretim sürecinde önemli rolü olan öğretmenlerin nitelikleri sorgulanmalı ve bu bağlamda eksikliklerinin giderilerek, geliştirilmesi için birtakım çalışmalar yapılmalıdır (Özbilen, 2012:s.90). Aynı gerekliliğin coğrafya öğretmenleri için de gerekli olduğu gerçeğinden hareketle bu araştırma; Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan coğrafya öğretmenlerinin, coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri düzeylerini ve coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi; “Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilik düzeyleri ve özel alan yeterliliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklinde olup, araştırma probleminin çözümünü sağlamak amacıyla oluşturulan alt problemler şu şekildedir:

1. Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri düzeylerinde mezun oldukları program türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri düzeylerinde öğretmenlik mesleğindeki tecrübelerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?

Literatürde öğretmenlik mesleği özel alan yeterliliklerine ilişkin farklı branşlarda çalışmalar mevcuttur (İskender, Yiğit ve Bektaş, 2015; Kangalgil, 2014; Kararmaz ve Arslan, 2014; Avcı ve Cinoğlu, 2012; Özbilen, 2012; Özlük, 2010; Bingöl Meşe, 2010; Şengül, 2012; Aşıkoğlu, 2011; Okvuran, 2003). Coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerini inceleyen araştırmaların ise genellikle öğretmen adayları ile yürütüldüğü tespit edilmiştir (Karademir, 2014; Karademir, 2013; Alım ve Bekdemir, 2006). Dolayısıyla bu araştırma hâlihazırda görev yapmakta olan coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini belirlemesi açısından önemlidir. Ayrıca bu araştırma sonuçlarının, coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri düzeylerinin belirlenmesi ve coğrafya öğretmeni lisans programı konusunda YÖK’e, coğrafya öğretmenleri hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi konusunda da Milli Eğitim Bakanlığı’na katkıda bulunabileceği hususunda önem taşımaktadır.

II. YÖNTEM

A. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma desenlerinin bir arada kullanılmasına olanak sağlayan karma araştırma deseni (mixed method/mixed type) kullanılmıştır. Karma yöntem araştırmalarının en önemli özelliklerinden biri, farklı yöntemlerle toplanan

verilerin birbirini destekleme amacıyla kullanılması ve bu şekilde araştırma sonuçlarının daha inandırıcı olmasıdır. Ayrıca herhangi bir yöntemle elde edilen bazı beklenmeyen sonuçların açıklanması diğer yöntemle toplanan verilerle yapılabilir ve böylece tek bir yöntemin ortaya koyduğu zayıflık diğer yöntemin katkısıyla giderilmiş olur (Yıldırım, Şimşek, 2013:s.352). Başka bir ifadeyle araştırmalarda hem nitel hem de nicel yöntemlerin bir arada kullanılması, araştırma problemi ve sorularının daha iyi anlaşılması ve sonuçların desteklenmesi açısından önemlidir (Creswell, 2012:s.535). Karma araştırma deseni nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanılma düzeyi, ağırlığı, sırası veya amacına göre farklı yöntemleri içermektedir.

Bu doğrultuda araştırma amacına uygun olarak karma araştırma yöntemlerinden, aynı anda hem nitel hem de nicel verilerin toplanması, analizi ve bu verilerin birbirleri ile olan ilişkilerinin incelenerek araştırma probleminin çözümlenmesini amaçlayan paralel karma yöntem (çeşitleme/triangulation) tercih edilmiştir (Creswell, 2012:s.540). Bu yöntemde nitel ve nicel veriler eş zamanlı olarak toplanırlar. Daha sonra bu veriler kullanılarak bulguların birbirini destekleyip desteklemediğine bakılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2014:s.252). Ayrıca bu yöntem, araştırmanın sonuçlarını etkileyen birçok sebebi kontrol etme, en azından değerlendirme şansını arttırır (Gökçek, 2014:s.382).

B. Araştırma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Trabzon/Ortahisar'da yer alan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden oluşan 23 ortaöğretim kurumunda görevli 50 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde belirlenen evrenin tümüne ulaşılmış fakat çeşitli nedenlerle araştırmaya katılmak istemeyen öğretmenler ve hatalı veri toplama araçlarının inceleme dışına çıkarılması sonucu araştırma, örnekleme oluşturan 20 erkek, 15 kadın olmak üzere toplam 35 Coğrafya öğretmeni ile yürütülmüştür. Araştırma grubunun betimsel özelliklerine ilişkin veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Araştırma Grubunun Betimsel Özellikleri.

<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Kadın	15	42,9
Erkek	20	57,1
Toplam	35	100
<i>Görev Yapılan Okul Türü</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Anadolu Lisesi	21	60,0
Mes. ve Tek. Anadolu Lisesi	11	31,4
Sosyal Bilimler Lisesi	2	5,7
Toplam	35	100
<i>Mesleki Tecrübe</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
11-15 yıl	5	14,3

16-20 yıl	8	22,9
21-25 yıl	14	40,0
26-30 yıl	4	11,4
30 yıl ve üzeri	4	11,4
Toplam	35	100
Mezun Olunan Program Türü	N	%
Eğitim Fakültesi	27	77,1
Fen-Edebiyat Fakültesi	5	14,3
Eğitim Enstitüsü	3	8,6
Toplam	35	100

C. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırma problemi belirlendikten sonra ilk olarak Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri” ile “Coğrafya Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri” ve literatürde yer alan benzer nitelikli çalışmalar incelenmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının kaynağını Karademir (2012)’in “Coğrafya Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterliliklerine Yönelik Hazır Bulunuşluk Düzeyleri” araştırmasında kullanmış olduğu “Alan Bilgisi Ölçeği” oluşturmaktadır. Bu doğrultuda incelenen belgelerde coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri içerisinde yer alan yeterlilik alanları ve performans göstergeleri tespit edilmiştir. Veri toplama aracı içerisinde yer alacak yeterlik alanları ve performansların dağılımını belirlemek amacıyla öncelikle yeterlilik alanlarının bütün içerisindeki yüzdeleri dağılımı tespit edilmiştir. Devamında her bir yeterlilik alanı içerisinde yer alan performans göstergelerinin yüzdeleri dağılımı belirlenmiştir. Veri toplama aracı tasarlanırken, çok uzun olmaması, katılımcı öğretmenlerde olumsuz algı oluşturmaması ve en az mevcut performans göstergelerinin %50’sini kapsayacak nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Bu bağlamda coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri içerisinde yer alan 122 performans göstergesinden 61 (%50) tanesi yüzdeleri ağırlıklarına göre seçilmiştir. %50’lik dilimi oluşturan 61 maddenin seçiminde; yüzdeleri ağırlıkların yanında öğretmenlerin aldıkları akademik eğitim ve kişisel çabalarla kendilerini geliştirerek kazanacakları yeterliliklere öncelik verilmiştir. Bu doğrultuda “Alan Bilgisi” yeterlilik alanında yer alan toplam 79 performans göstergesinden 37 tanesi, “Coğrafya Eğitimi Bilgisi” yeterlilik alanında yer alan 31 performans göstergesinden 16 tanesi, “Coğrafi Değer ve Tutuma Sahip Olmak” yeterlilik alanında yer alan 12 performans göstergesinden de 8 tanesi seçilmiştir. Bu çalışmalar neticesinde 5’li likert şeklinde tasarlanan veri toplama aracı oluşturulmuştur. Ölçeğe yerleştirilen her madde için, “Kesinlikle katılıyorum” seçeneğine 5, “Katılıyorum” seçeneğine 4, “Kısmen katılıyorum” seçeneğine 3, “Katılmıyorum” seçeneğine 2, “Kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine 1 puan verilerek puanlama sistemi oluşturulmuştur. Hazırlanan veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların eğitim ve mesleki bilgileri, ikinci bölümde öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri ve coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri hakkındaki bilgi ve görüşlerini belirlemeyi amaçlayan açık uçlu sorular,

üçüncü bölümde katılımcıların coğrafya öğretmeni özel alan yeterlik performanslarına yönelik hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemeyi amaçlayan maddeler yer almaktadır. Veri toplama aracı, bir alan uzmanı ve bir alan eğitimi uzmanı tarafından ayrı ayrı incelenerek maddelerin seçimi konusunda görüş birliği sağlanmış ve ölçüğe son şekli verilmiştir. Ölçek, son şekli verildikten sonra araştırmacı tarafından örnekleme genişletebilmek ve yüz yüze görüşebilme imkanı olmayan coğrafya öğretmenlerine de uygulayabilmek amacıyla bilgisayar ortamında “Google Drive” kullanılarak çevrimiçi (online) olarak da kullanılabilecek bir formata dönüştürülmüştür.

D. Veri Toplama Süreci

Veri toplama aracı üzerinde uzman görüşü ile hemfikir olunarak son hali verildikten sonra öncelikle çalışma alanı olarak belirlenen Trabzon ili Ortahisar (Merkez) ilçesinde yer alan ortaöğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> internet sayfasından ulaşılan verilerle tespit edilerek listelenmiştir.

Devamında Ortahisar İlçesi’nde belirlenen 23 ortaöğretim kurumuna ait resmi internet siteleri tek tek ziyaret edilerek personel bilgileri kontrol edilmiştir. Bu şekilde tüm okullar incelenerek, Ortahisar ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında toplam 50 coğrafya öğretmenin görev yaptığı belirlenmiştir. Belirlenen çalışma alanı içerisindeki tüm coğrafya öğretmenlerine ulaşmak amacıyla tüm okullar araştırmacılar tarafından ziyaret edilmiştir. Okullarda öncelikle idareciler ile ön görüşme yapılmış, gerekli izinler alınarak coğrafya öğretmenleri ile yüz yüze görüşülmüştür. Araştırmacılar tarafından coğrafya öğretmenlerine araştırmanın amacı, veri toplama aracının içeriği ve cevaplama sistemi hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Toplanan verilerin doğru, güvenilir olması ve öğretmenlerin kendilerini baskı altında hissetmemesi için veri toplama aracını cevaplamak için her öğretmene bir hafta süre verilmiştir. Buna ek olarak isteyen öğretmenlerin online olarak da araştırmaya katılabileceği ifade edilmiş ve bu şekilde katılmak isteyenlerin e-mail adresleri alınarak kendilerine e-posta yolu ile hazırlanan veri toplama aracı gönderilmiştir. Ancak mail yolu ile araştırmaya katılmayı tercih eden öğretmenlerden herhangi bir dönüt alınamamıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir ve veri toplama sürecinde görüşülen coğrafya öğretmenlerinden idari görevi ya da ders programı yoğun olan öğretmenler katılmak istememişlerdir. Sonuç olarak belirlenen çalışma alanı içerisinde görev yapan 50 coğrafya öğretmeninden 38’i araştırmaya katılarak veri toplama aracını cevaplandırmıştır. Bu doğrultuda belirlenen araştırma grubu kapsamında % 76’lık bir katılım oranı sağlanmıştır.

E. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde 38 coğrafya öğretmeninden elde edilen veriler ilk etapta gözden geçirilmiş ve hatalı olup olmadıkları incelenmiştir. Bu aşamada veri toplama

araçlarından birinin yarım olduğu, iki tanesinin de katılımcı tarafından hep aynı cevap işaretlenmek suretiyle araştırmacılara döndüğü belirlenmiştir. Araştırmanın bilimsel niteliği açısından bu veriler hatalı olarak değerlendirilmiş ve araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Bu doğrultuda geçerli olarak kabul edilen veri toplama aracı sayısı 35 olmuş ve katılım oranı %70 olarak son halini almıştır.

Araştırmanın nicel bölümüne ilişkin verilerin analizinde SPSS 17 paket programı kullanılmıştır. Nicel veriler ilişkisiz örneklem için t testi ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Nitel bölüme ilişkin verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

III. Bulgular

Bu bölümde öncelikli olarak araştırmanın nicel verilerine ilişkin bulgular ifade edilmiştir. İlk olarak katılımcıların özel alan yeterlikleri ile ilgili maddelere verdikleri yanıtlar yüzde, frekans ve standart sapmaları ile incelenmiştir. Sonrasında araştırma değişkenlerine bağlı olarak gerçekleştirilen istatistiksel işlemler ve sonuçları sunulmuştur. Devamında ise araştırmanın nitel verilerine ilişkin bulgular incelenmiş ve tablolar halinde ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Coğrafya Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri'ne yönelik bulgular Tablo 3'te ifade edilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Veri Toplama Aracındaki Özel Alan Yeterlilikleri Yanıtlarına İlişkin Genel Bilgiler.

Madde No	N	\bar{X}	Ss	Madde No	N	\bar{X}	Ss
A1	35	3,65	.93	A32	35	4,14	.77
A2	35	4,37	.80	A33	35	4,45	.65
A3	35	3,65	.59	A34	35	4,40	.69
A4	35	3,77	.91	A35	35	4,17	.78
A5	35	4,00	.87	A36	35	4,40	.73
A6	35	3,68	.86	A37	35	4,45	.81
A7	35	4,25	.88	E1	35	3,97	.82
A8	35	4,20	.93	E2	35	4,02	.82
A9	35	4,40	.69	E3	35	3,94	.87
A10	35	4,22	.84	E4	35	3,94	.76
A11	35	4,54	.65	E5	35	3,88	.83
A12	35	4,45	.81	E6	35	4,51	.74
A13	35	4,51	.78	E7	35	4,00	.80
A14	35	4,40	.69	E8	35	3,65	1,10
A15	35	4,40	.69	E9	35	3,28	1,01
A16	35	4,17	.74	E10	35	4,17	.78
A17	35	4,48	.74	E11	35	3,91	.74
A18	35	4,05	.76	E12	35	3,94	.76

A19	35	4,31	.79	E13	35	3,82	.85
A20	35	4,25	.70	E14	35	3,97	.92
A21	35	4,02	.78	E15	35	3,60	.84
A22	35	3,94	.83	E16	35	4,08	.74
A23	35	4,42	.73	T1	35	4,57	.73
A24	35	4,17	.78	T2	35	3,88	.93
A25	35	4,37	.73	T3	35	4,62	.68
A26	35	4,22	.84	T4	35	4,48	.70
A27	35	4,17	.85	T5	35	4,60	.81
A28	35	4,42	.69	T6	35	4,42	.73
A29	35	4,37	.68	T7	35	4,51	.78
A30	35	4,45	.65	T8	35	4,65	.63
A31	35	4,34	.90				

Tablo 3'te görüldüğü gibi coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliklerini belirlemeye yönelik oluşturulan form 37 adet Alan bilgisi ($A=Alan\ Bilgisi$), 16 adet Coğrafya eğitimi bilgisi ($E=Coğrafya\ Eğitimi\ Bilgisi$) ve 8 adet Coğrafi değer ve tutuma sahip olmak ($T=Coğrafi\ Değer\ ve\ Tutuma\ Sahip\ Olmak$) ile ilgili yeterlilik kriterlerinden (performans göstergesi) oluşmaktadır. Bu bulgulardan hareketle coğrafya öğretmenlerinin alan bilgisi yeterlilik alanında en az yeterliliğin A1 ve A3 kriterlerinde, en yüksek yeterliliğin A11, A13, A17 kriterlerinde olduğu söylenilebilir. Buna göre coğrafya öğretmenlerinin A1 kriterindeki “Coğrafya biliminin tarihsel süreçte değişim ve gelişimini açıklarım.” ve A3 kriterdeki “Coğrafya bilimine katkıda bulunan bilim adamlarını ve katkılarını açıklarım.” konusunda ($\bar{X}=3,65$) çok iyi yeterliliğe sahip olmadıkları görülmektedir. Buna karşın A11 kriteri “Türkiye'nin konumsal değerlerini bölgesel ve küresel ilişkiler açısından yorumlarım ($\bar{X}=4,54$).”, A13 kriteri “İklimle ilgili verileri yorumlayarak iklim bölgeleri hakkında çıkarımlarda bulunurum ($\bar{X}=4,51$).” ve A17 kriteri “Su kaynaklarının doğal ve beşerî süreçler ile etkileşimini açıklarım ($\bar{X}=4,48$).” konusunda daha yüksek yeterliliğe sahip oldukları söylenilebilir. Coğrafya öğretmenlerine coğrafya eğitimi bilgisi konusunda yöneltilen 16 yeterlilik kriterinde en yüksek yeterlilik düzeyi E6.kriterinde olurken, en düşük yeterlilik düzeyi ise E9 kriterinde görülmüştür. Bu bağlamda coğrafya öğretmenlerinin E6 kriterinde yer alan “Öğretim materyallerini (harita, grafik, kesit, diyagram, model küre, fotoğraf vb) etkili ve verimli kullanırım ($\bar{X}=4,51$).” konusunda oldukça yüksek yeterliliğe sahip olduğu, E9 kriterinde yer alan “Coğrafya ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine katılımım ($\bar{X}=3,28$).” konusunda ise daha düşük yeterlilik düzeyine sahip olduğu, başka bir deyişle coğrafya öğretmenlerinin coğrafya ile ilgili sivil toplum kuruluşlarına aktif katılım sağlama oranlarının düşük olduğu söylenilebilir. Son olarak coğrafya öğretmenlerinin coğrafi değer ve tutuma sahip olma konusunda karşılaştığı kriterlerde en yüksek yeterlilik düzeyi T8 kriterinde görülürken, en düşük yeterlilik düzeyi ise T2 kriterinde görülmüştür. Bu açıdan değerlendirildiğinde coğrafya öğretmenlerinin T8 kriterinde yer alan “Türkiye'nin uluslararası arenadaki karşılaştığı sorunlara duyarlılık gösteririz ($\bar{X}=4,65$).” ifadesinde T2 kriterinde yer alan “Doğa-insan uyumu ile ilgili

sürdürebilir planlamalar geliştiririm ($\bar{X}=3,88$)." ifadesinden daha yüksek yeterlilik düzeyine sahip olduğu ifade edilebilir.

Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri, yeterlilik alanları göz önüne alınarak değerlendirilecek olursa, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin en yüksek yeterliliğe sahip oldukları alanın "Coğrafi değer ve tutuma sahip olmak" ($\bar{X}=4,65$) olduğu görülmektedir. En az yeterlilik düzeyine sahip alanın "Coğrafya eğitimi bilgisi" ($\bar{X}=3,91$) olduğu ve "Alan bilgisi" ($\bar{X}=4,23$) yeterlilik alanını ise bu iki yeterlilik alanının arasında yer aldığı ifade edilebilir.

Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliliğinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını ortaya koymak amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Özel Alan Yeterliliği t Testi Sonuçları.

<i>Alan Bilgisi</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kadın	15	4.23	.34	-.269	.790
Erkek	20	4.29	.73		
Coğrafya Eğitimi Bilgisi	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kadın	15	3.84	.44	-.625	.536
Erkek	20	3.98	.78		
Coğrafi Değer ve Tutuma Sahip Olmak	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kadın	15	4.50	.46	.300	.766
Erkek	20	4.44	.73		
*p<0,05					

Coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterliğinde cinsiyet değişkeninin anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığını ortaya koymak amacıyla yapılan ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre "Alan Bilgisi" kapsamında kadın coğrafya öğretmenlerinin puan ortalaması ($\bar{X}_K=4.23$) ile erkek coğrafya öğretmenlerinin puan ortalaması ($\bar{X}_E=4.23$) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=.790>0,05$). Bu durumda cinsiyet değişkeninin coğrafya öğretmenlerinin alan bilgileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenilebilir. Benzer şekilde "Coğrafya Eğitimi Bilgisi" kapsamında kadın coğrafya öğretmenlerinin puan ortalamaları ($\bar{X}_K=3.84$) ile erkek

coğrafya öğretmenlerinin puan ortalaması ($\bar{X}_E=3.98$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir ($p=.536>0,05$). Bu bağlamda cinsiyet faktörünün coğrafya eğitimi bilgisi açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ifade edilebilir. “Coğrafi değer ve tutuma sahip olmak” açısından değerlendirildiğinde de kadın öğretmenler ($\bar{X}_K=4.50$) ve erkek öğretmenlerin ($\bar{X}_E=4.44$) puan ortalamalarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p=.766>0,05$).

Farklı beş mesleki deneyim grubundan oluşan coğrafya öğretmenlerinin özel alan yeterlik düzeyleri arasında fark olup olmadığını belirlemek amacı ile mesleki deneyimlerine göre oluşturulan grupların ortalamaları arasındaki farklılıklar tek yönlü varyans analizi (oneway ANOVA) ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Mesleki Deneyim Değişkeni Açısından Özel Alan Yeterliliği ANOVA Sonuçları.

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Alan Bilgisi	Gruplar arası	.372	4	.093	.239	.914
	Gruplar içi	11.669	30	.389		
	Toplam	12.042	34			
Coğrafya Eğitimi Bilgisi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	2.317	4	.579	1.407	.256
	Gruplar içi	12.353	30	.412		
Toplam	14.669	34				
Coğrafi Değer ve Tutuma Sahip Olmak	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	1.033	4	.258	.639	.639
	Gruplar içi	12.126	30	.404		
Toplam	13.159	34				
*p<0,05						

Tek yönlü varyans analizi sonucunda mesleki deneyim faktörünün coğrafya öğretmenlerinin “Alan Bilgisi” ($p=.914>0,05$), “Coğrafya Eğitimi Bilgisi” ($p=.256>0,05$) ve “Coğrafi Değer ve Tutuma sahip Olmak” ($p=.639>0,05$) yeterlilik alanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir. Bu durumun, araştırmaya katılan

öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin on yıl ve üzerinde olması ve öğretmenlerin özel alan yeterlilikleri konusunda yeterli mesleki deneyimi edinmiş olmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir.

Coğrafya öğretmenlerinin mezun oldukları program türü değişkeni açısından oluşturdukları üç farklı grubun özel alan yeterlilikleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (oneway ANOVA) yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Mezun Olunan Program Türü Açısından Özel Alan Yeterliliği ANOVA Sonuçları.

Alan Bilgisi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	.135	2	.068	.182	.835
Gruplar içi	11.906	32	.372			
Toplam	12.042	34				
Coğrafya Eğitimi Bilgisi	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	.395	2	.197	.442	.646
Gruplar içi	14.275	32	.446			
Toplam	14.669	34				
Coğrafi Değer ve Tutuma Sahip Olmak	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	.197	2	.099	.244	.785
Gruplar içi	12.962	32	.405			
Toplam	13.159	34				
*p<0,05						

Analiz sonunda coğrafya öğretmenlerinin puan ortalamalarının “Alan Bilgisi” (p=.835>0,05), “Coğrafya Eğitimi Bilgisi” (p=.646>0,05) ve “Coğrafi Değer ve Tutuma Sahip Olmak” (p=.785>0,05) yeterlilik alanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ifade etmediği belirlenmiştir.

Araştırmanın nitel bölümüne ilişkin bulgular, veri toplama aracıyla coğrafya öğretmenlerine yöneltilen beş adet açık uçlu sorudan elde edilmiştir. Bu sorular araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin “Coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri” konusundaki görüşlerini ve bu yönde aldıkları eğitimin niteliklerini belirlemeye yönelik olarak oluşturulmuştur. Bu doğrultuda öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine ilişkin öğretmenlerin görüşleri Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. “Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri sizce neyi ifade eder?”

Temalar	Kodlar	F	%
MESLEKİ YETERLİLİKLER	Alan Bilgisi	18	51,4
	Sahip olunan bilgiyi aktarabilme becerisi	12	34,2
	Pedagojik yeterlilik	9	25,7
	Yenilikçi ve çağdaş olma	8	22,8
	Sınıf yönetimi becerisi	6	17,1
	Mesleğe karşı ilgi ve sevgi	5	14,2
	Genel kültür	3	8,5
	Teknolojik bilgi ve uygulama	3	8,5
	Sabır ve şefkat	3	8,5
	Rehber olma	2	5,7
	Deneyim	2	5,7
	Yöntem teknik bilgisi	1	2,8
	Disiplinlerarası bağlantı kurabilme	1	2,8
	Dersi planlama ve uygulama becerisi	1	2,8
KİŞİSEL YETERLİLİKLER	İletişim becerisi	6	17,1
	İnsan ve doğa sevgisi	4	11,4
	Empati becerisi	3	8,5
	Sabır ve şefkat	3	8,5
	Yaratıcı ve üretken olma	2	5,7
	Dil bilgisi	2	5,7
	Özgüven	2	5,7
	Mükemmeliyetçi	1	2,8
	Uyumlu olma	1	2,8
	Kendini ifade etme	1	2,8
	Giyimine özen gösterme	1	2,8
	Objektif olma	1	2,8
	Gözlem becerisi	1	2,8
	Cevapsız	1	2,8

Coğrafya öğretmenleri öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri konusunda genel olarak “Mesleki yeterlilikler” ve “Kişisel yeterlilikler” konusunda görüş belirtmişlerdir. Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan coğrafya öğretmenleri, öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri konusunda mesleki yeterlilik açısından %51,4 oranında “Alan bilgisi”, %34,4 oranında “Sahip olunan bilgiyi aktarabilme” ve %25,7 oranında “Pedagojik yeterlilikler” konusunda görüş belirtmişlerdir. Bunun yanında kişisel yeterlilikler bakımından araştırmaya katılan öğretmenlerin %17,1’i “İletişim becerisi”, %11,4’ü “İnsan ve doğa sevgisi” ve %8,5’i “Empati becerisi, sabır ve şefkat” olarak görüşlerini ifade etmişlerdir.

Tablo 8. Coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri sizce neyi ifade eder?

Temalar	Kodlar	F	%
MESLEKİ YETERLİLİKLER	Coğrafya alan bilgisi	21	60,0
	Yöntem ve tekniklere hakim olma	7	20,0
	Alan-doğa ilişkisi kurabilme	6	17,1
	Harita kullanma becerisi	6	17,1
	Disiplinlerarası bağlantı kurabilme	5	14,2
	Alanla ilgili güncel bilgilere hakim olma	5	14,2
	Sahip olduğu bilgiyi aktarabilen	5	14,2
	Teknolojik bilgi ve uygulama	3	8,5
	Görsel materyal kullanabilme	3	8,5
	Ülkelerin jeopolitik önemini bilme	2	5,7
	CBS kullanabilme	2	5,7
	Üst düzey düşünme becerilerine hitap eden	2	5,7
	Genel kültür	1	2,8
	Coğrafi becerilere hakim olma	1	2,8
Sınıf yönetimi	1	2,8	
KİŞİSEL YETERLİLİKLER	Yenilikçi ve gelişmeleri takip eden	5	14,2
	İletişim becerisi	2	5,7
	Araştırmacı ve kendini geliştiren	2	5,7
	Milli duyguları benimsemek	2	5,7
	Türkçeye hakim olman	2	5,7
	Öğrenme ve öğretmeye açık olmak	1	2,8

	Yaratıcılığı destekleyen	1	2,8
	Özgüven	1	2,8

Katılımcılara yöneltilen “Coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri” ile ilgili soruda yanıtlar genel olarak yine “Mesleki ve kişisel yeterlilikleri” içermektedir. Bu doğrultuda Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların mesleki yeterlilik olarak %60 oranında “Coğrafya alan bilgisi”, %20 oranında “Yöntem ve tekniklere hâkim olma” ve %17,1 oranında “Alan doğa ilişkisi kurabilme ve harita kullanma becerisi” doğrultusunda görüş belirttikleri görülmektedir. Yine aynı bölümde belirtilen kişisel yeterlilikler incelendiğinde, %14,2 oranında “Yenilikçi ve gelişmeleri takip eden”, %5,7 oranında “İletişim becerisi, araştırmacı, kendini geliştiren ve milli duyguları benimseyen” şeklindeki görüşler ön plana çıkmaktadır.

Tablo 9. Lisans eğitiminiz sırasında öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri hakkında herhangi bir eğitim aldınız mı? Cevabınız “Evet” ise içeriği ve yeterli olup olmadığını hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

	F	%
Evet	25	71,4
Hayır	10	28,6
TOPLAM	35	100
<i>Cevabı “Evet” olanlar</i>		
Yetersiz	19	76,0
Kısmen yeterli	1	4,0
Açıklama yok	5	20,0
TOPLAM	25	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin lisans eğitimleri sırasında öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine yönelik aldıkları eğitim ile ilgili soruda katılımcıların %71,4’ü eğitim aldıklarını, %28,6’sı ise eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun eğitim fakültesi mezunu olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri konusunda eğitim aldığını belirten 25 öğretmen adayının, aldıkları eğitimin yeterliliği konusundaki görüşleri incelendiğinde, %76’sının aldıkları eğitimin yeterli olmadığını ifade etmesi dikkat çekicidir. Genel olarak değerlendirilecek olursa araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin %82,8’inin öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine ilişkin yeterli bir eğitim almamış olduğu ifade edilebilir (Tablo 9).

Tablo 10. “Lisans eğitiminiz sırasında “Coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri” hakkında herhangi bir eğitim aldınız mı? Cevabınız “Evet” ise içeriği ve yeterli olup olmadığını hakkında kısaca bilgi verir misiniz?”

	F	%
Hayır	23	65,7
Evet	12	34,3
TOPLAM	35	100
<i>Cevabı "Evet" olanlar</i>		
Yetersiz	8	66,6
Yeterli	2	16,7
Açıklama yok	2	16,7
TOPLAM	12	100

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerine ilişkin eğitim alıp almadıklarının sorgulandığı bölümde ise katılımcıların %65,7'sinin bu yönde bir eğitim almadıkları, %34,3'ünün ise eğitim aldığı belirlenmiştir. Lisans eğitiminde coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerine ilişkin eğitim aldığı belirten öğretmenlerin %66,6'sı ise aldığı eğitimin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan 35 coğrafya öğretmeninden yalnızca 2'sinin coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerine yönelik yeterli eğitim aldıklarını belirtmesi dikkat çekicidir.

Tablo 11. "Öğretmenlik mesleğine başladıktan sonra "Coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri" ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim aldınız mı? Cevabınız "Evet" ise içeriği ve yeterli olup olmadığı hakkında kısaca bilgi verir misiniz?"

Katılımcı coğrafya öğretmenlerinin mesleğe başladıktan sonra coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerine yönelik herhangi bir eğitim alıp almadıklarına yönelik soruda coğrafya öğretmenlerinin %51,4'ü herhangi bir hizmet içi eğitim almadıklarını belirtirken, %48,6'sı eğitim aldıklarını belirtmiştir. Mesleğe başladıktan sonra özel alan yeterliliklerine yönelik eğitim aldığı belirten 17 coğrafya öğretmeninin ise %70,6'sı aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Göreve başladıktan sonra özel alan yeterliliklerine yönelik aldığı hizmet içi eğitimin yeterli olduğunu belirten hiçbir öğretmen bulunmamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde hiç hizmet içi eğitim almayan ve aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu ifade eden öğretmenlerin oranı %85,7'dir.

	F	%
Hayır	18	51,4
Evet	17	48,6
TOPLAM	36	100
<i>Cevabı "Evet" olanlar</i>		

Yetersiz	12	70,6
Yeterli	-	-
Kısmen yeterli	1	5,9
Açıklama yok	4	23,5
TOPLAM	17	100

Tablo 10 ve Tablo 11'deki bulgular genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin, %88,5'inin lisans eğitimi sırasında coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerine ilişkin yeterli eğitim almadığı, %85,7'sinin ise göreve başladıktan sonra bu yönde yeterli bir eğitim almadığı dikkati çekmektedir. Lisans eğitimi dönemindeki eksikliğin bir kısmı katılımcılar arasında Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının bulunması ile ilişkili olmasına karşın göreve başladıktan sonra hizmet içi eğitimlerin yeterli olmamasının hizmet içi eğitimlere hem yöneticiler hem de öğretmenler tarafından gerekli önemin verilmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca katılımcıların bu konu ile ilgili ifadelerinde mesleki deneyim faktörü ön plana çıkmaktadır. “Öğretmen 4: Pedagojik formasyon aldık fakat yeterli değildi, okulda çalışırken her şey daha çok öğreniliyor. Öğretmen 8: Ben öğretmenliği göreve başladıktan sonra öğrendim. Öğretmen 13: Göreve başladıktan sonra yaşadığım tecrübelerle mesleki yeterliliğimi geliştirdim. Öğretmen 18: Bizler öğretmenliği öğretmen olduktan sonra öğrenmeye başladık. Öğretmen 30: Zamanla bu konudaki eksikliklerimizi giderdik.” Görüldüğü üzere gerek lisans gerekse de görev sırasındaki özel alan yeterlilikleri eğitimlerinin yetersiz olduğunu ifade eden öğretmenler eksikliklerini mesleki deneyim ile giderdiklerini belirtmişlerdir. Bu durum eğitimde gerçek deneyimlerin önemini göstermektedir.

II. Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre özel alan yeterlilikleri puan ortalamaları arasında “Alan bilgisi, Coğrafya eğitimi bilgisi ve Coğrafi değer ve tutuma sahip olmak” yeterlilik alanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu Karademir (2013)'in coğrafya öğretmen adaylarının alan bilgisi yeterlikleriyle ilgili yapmış olduğu araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Yine Karademir (2014)'in coğrafya öğretmen adayları ile birlikte yapmış olduğu diğer bir araştırma bulguları ise, cinsiyet değişkeninin “alan öğretimi bilgisi” yeterlik alanında anlamlı bir fark oluşturduğunu ve bayanların öğretmenlik mesleğine daha uygun olabileceğini göstermektedir.

Coğrafya öğretmenlerinin mesleki deneyimlerine göre özel alan yeterlilikleri puan ortalamaları arasında “Alan bilgisi, Coğrafya eğitimi bilgisi ve Coğrafi değer ve tutuma sahip olmak” açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu

durumun araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin mesleki deneyimlerinin on yıl ve üzerinde olması ile bağlantılı olduğu söylenilebilir. Araştırma grubu içindeki coğrafya öğretmenlerinin yeterli mesleki deneyime sahip olduğu ve buna bağlı olarak da özel alan yeterlilikleri konusunda benzer yeterlilikleri edinmiş oldukları düşünülmektedir. Öztürk ve Eroğlu (2013)'nin yapmış oldukları araştırmada ise coğrafya öğretmenlerinin, yeterlilikleri karşılama hayli yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları, mezun olunan program türü değişkenine göre değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin çoğunluğunun eğitim fakültesi mezunu olduğu (% 77,1) görülmektedir. Bu doğrultuda coğrafya öğretmenlerinin mezun oldukları programa göre özel alan yeterlilikleri puanları ortalamaları arasında "Alan bilgisi, Coğrafya eğitimi bilgisi ve Coğrafi değer ve tutuma sahip olmak" yeterlilikleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Benzer şekilde Alım ve Bekdemir (2006)'in yapmış oldukları çalışmada coğrafya öğretmen adaylarının öğrenim görülen programa göre belirttikleri görüşler arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Benzer bir bulgu Karademir (2014); in çalışmasında da mevcuttur. Karademir (2014), öğretmen adaylarının öğrenim gördüğü üniversiteye göre alan eğitimi bilgisi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit etmiştir. Bu bağlamda coğrafya öğretmenlerinin yine eğitim fakültelerinde yürütülen ortak lisans programı ve fen edebiyat fakültesi mezunu olanların almış oldukları pedagojik formasyon eğitimi ile özel alan bakımından benzer yeterlilikleri edinmiş oldukları düşünülebilir.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri konusundaki görüşlerine bağlı olarak alan bilgisi ve sahip olunan bilgiyi aktarabilme becerisinin mesleki yeterlilikler olarak; iletişim becerisi, insan ve doğa sevgisi ve empati becerilerinin ise kişisel yeterlilikler olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Katılımcıların coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri konusundaki görüşlerinde ise mesleki yeterlilik olarak coğrafya alan bilgisi, yöntem ve tekniklere hakim olma; kişisel yeterlilik olarak yenilikçi, gelişmeleri takip eden ve iletişim becerisinin çoklukla ifade edildiği belirlenmiştir. Alım ve Bekdemir (2006)'in yapmış oldukları bir çalışmada coğrafya öğretmen adaylarının kendilerini genel kültür açısından eksik buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öztürk ve Eroğlu (2013)'nin yapmış olduğu bir araştırmada ise öğretmenlerin temel coğrafi kavramları bilmedikleri ve derslerinde genellikle ders kitabı pedagojisi uyguladıkları görülmüştür. Aynı şekilde, alan eğitimi bilgisi kapsamında düşünülen; kazanım içeriği oluşturma, coğrafi becerileri öğretme, uygun materyal ve program hazırlama, yer temelli öğretim gerçekleştirme gibi birçok yeterlik ve performans göstergesinin öğretmen tarafından karşılanmadığı görülmüştür.

Araştırma verilerine göre araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin yaklaşık % 71,4'ünün lisans eğitimi sırasında öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine yönelik eğitim aldığı belirlenmiştir. Ancak eğitim aldığı belirten coğrafya öğretmenlerinin %76'sının aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu belirtmesi dikkat çekici bir durumdur. Benzer şekilde katılımcıların yaklaşık % 65,7'sinin lisans eğitimi sırasında coğrafya

öğretmeni özel alan yeterliliklerine yönelik herhangi bir eğitim almadığı görülmüştür. Eğitim aldığını belirten öğretmenlerin ise % 66,6'sı aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların % 51,4'ünün göreve başladıktan sonra özel alan yeterlilikleri ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim almadığı; hizmet içi eğitim aldığını belirtenlerin ise % 70'ten fazlasının aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu düşündüğü görülmüştür. Oysaki coğrafya öğretmen yeterliklerinde, hizmet içi eğitimlerin önem taşıdığı ifade edilmektedir MEB (2011). Bu bağlamda hizmet içi eğitimlerde öğretmen yeterliklerine yönelik uygulamaların artırılması önem taşımaktadır. Öztürk (2004)'ün yapmış olduğu araştırmada coğrafya öğretmenlerinin büyük bir bölümünün halen klasik yöntemler kullanmaya devam ettiği sonucuna ulaşılmış ve bu bağlamda hizmet içi eğitimlerin artırılması konusunda görüş bildirilmiştir.

Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin çoğunluğunun lisans eğitimi sırasında ve göreve başladıktan sonra öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri veya coğrafya öğretmeni özel alan yeterlilikleri konusunda yeterli eğitim almadığı görülmüştür. Buna karşın katılımcıların özel alan yeterlilikleri puan ortalamalarında cinsiyet, mesleki deneyim ve mezun olunan program değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, benzer bir eğitim programından geçmiş öğretmenlerin benzer yeterliliklere sahip olarak mesleğe başlamış olması ve mesleki deneyimlerle eksikliklerin giderilmesi ile yeterli düzeyde yeterliliklere sahip olması süreci olarak kabul edilebilir. Bu şartlar altında göreve yeni başlamış ve mesleki deneyimi on yılın altında olan öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri ve buna bağlı olarak bu süreçte vermiş oldukları eğitimin niteliği daha da önemli hale gelmektedir.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak şu önerilerde bulunmak mümkündür:

- Araştırma bulguları, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin %82,8'inin öğretmenlik mesleği genel yeterliliklerine ilişkin yeterli bir eğitim almamış olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine ilişkin hizmet içi eğitimlerin niteliği artırılabilir.
- Genel olarak değerlendirildiğinde öğretmenlik mesleği özel alan yeterliklerine ilişkin hiç hizmet içi eğitim almayan ve aldığı eğitimin yetersiz olduğunu ifade eden öğretmenlerin katılımcılara oranı %85,7'dir. Dolayısıyla özel alan yeterliklerine ilişkin verilen hizmet içi eğitimlerin niteliği artırılabilir.
- Araştırma bulguları, en az yeterlilik düzeyine sahip alanın "Coğrafya eğitimi bilgisi" olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu durumun ortaya çıkış sebepleri ve gerekli iyileştirmelerin yapılmasına yönelik uygulamalar yapılabilir.
- Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin lisans eğitimlerinde coğrafya öğretmeni özel alan yeterliliklerine ilişkin eğitim alıp almadıklarının sorgulandığı bölümde ise katılımcıların %65,7'sinin bu yönde bir eğitim almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu yöndeki eğitimin niteliğinin artırılmasının yanında "... Öğretmenliği Özel Alan Yeterlilikleri" şeklinde bir ders olarak da uygulanabilir.

- Araştırma sonucunda özel alan yeterliliklerine ilişkin yeterli eğitimi almamış öğretmenlerin gerçek yaşam ve mesleki deneyimlerle eksikliklerini giderdiği belirlenmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarının eğitim sürecinde gerçek yaşam deneyimi uygulamalarının niceliği ve niteliği artırılabilir. Ayrıca göreve yeni başlamış öğretmenlerin özel alan yeterlilikleri üzerine benzer bir araştırma yürütülerek olası bir yetersizliğin neden kaynaklandığı daha derinlemesine incelenebilir.

Kaynaklar

- Akbulut, G. (2004a). Coğrafya ve Aktif Öğretim Yöntemleri. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 65-77.
- Akbulut, G. (2004b). Coğrafya Öğretimi ve Yaratıcı Düşünce. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 28 (2), 215-223.
- Alım, M. ve Bekdemir, Ü. (2006). Coğrafya Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Milli Eğitim Dergisi*, 172, 263-275.
- Alım, M., (2007). Öğretmen Adaylarının Okul Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:7, Sayı:38, Sayfa: 205-223, Erzurum.
- Alım, M., (2009). Problems of Geography Education in Turkey. *International Journal of Human Sciences* [Online]. 6:1. Available: <http://www.insanbilimleri.com/en>
- Aşıkoğlu, N. Y. (2011). Din Öğretiminde Öğretmenin Rolü ve Din Dersi Öğretmeni Yeterlilikleri (Türkiye Örneği). *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 5-13.
- Aşkın, İ. ve Demirel, M. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Türkçe Öğretimi Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 178-189.
- Avcı, Y. E. ve Cinoğlu, M. (2012). Sınıf Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri (Kilis İli Örneği). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (3), 108-128.
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Derslerindeki Güdülenmelerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 5 (4), 814-834.
- Bingöl Meşe, E. T. (2010). *Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri: İzmir İli Örneği*. Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 17. Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Candeğer, Ü. (2015). Tarih Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerinin Hazırlanması. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 177-194.
- Creswell, J. W. (2012). Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research. (4th ed.) International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Doğanay, H. (2011). Anlamı, Tanımı Konusu ve Felsefesi Bakımından Coğrafya İlmi Hakkında Bazı Düşünceler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (25), 1-44.
- Doğanay, H. (2015). Coğrafya Öğretim Yöntemleri. Pegem Akademi Yayınları. Ankara.
- Gökçek, T. (2014). Karma Yöntem Araştırması. Mustafa Metin (Ed.). Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde (s. 375-410). Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- İskender, H., Yiğit, F. ve Bektaş, R. (2015). Türkçe Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine Yönelik Görüşlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4 (1), 305-327.
- Kangalgil, M. (2014). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine Katılma ve Sahip Oluş Derecelerinin İncelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25 (2), 94-103.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 70-97.
- Karademir, N. (2013). Coğrafya Öğretmen Adaylarının Alan Bilgisi Yeterlikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18 (29), 79-96.
- Karademir, N. (2014). Coğrafya Öğretmen Adaylarının Alan Öğretimi Bilgilerine Yönelik Yeterlik Düzeyleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 157-180.
- Kararmaz, S. ve Arslan, A. (2014). İlköğretim İngilizce Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Algılarının Belirlenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (4), 203-232.
- Kösterelioğlu, İ. ve Akın Kösterelioğlu, M. (2008). Stajyer Öğretmenlerin Mesleki Yeterliklerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Algıları. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 2, 257-275.
- MEB (2011). *Coğrafya Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri*. 24 Aralık 2015 tarihinde <http://otmg.meb.gov.tr/YetOzel.html> adresinden alınmıştır.

- Mete, F. ve Asar, A. (2014). Üniversite Programlarında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretmeni Alan Yeterliklerinin Araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 1, 121-141.
- Okvuran, A. (2003). Drama Öğretmeninin Yeterlilikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36 (1-2), 81-87.
- Özbilen, F. M. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlikleri Hakkındaki Görüşleri (Kars İli Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Özlük, Y. Ö. (2010). *Türkçe Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterliklerine İlişkin Bir Araştırma (Kırıkkale İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Öztürk, Ç. (2004). Ortaöğretim Coğrafya Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Kullanabilme Yeterlilikleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 75-83.
- Öztürk, M. ve Eroğlu, E. (2013). Coğrafya Öğretmen Yeterlilikleri ve Uygulamaların Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 630-659.
- Pektaş, M. ve Kamer, S. T. (2011). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (4), 829 – 850.
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen Yeterlilikleri ve Mesleki Gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58, 40-45.
- Şengül, K. (2012). *Türkçe Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlilikleri: Bir Durum Belirleme Çalışması*. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Yeşilyurt, E. (2011). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterliliklerine Yönelik Yeterlik Algıları. *Türk Eğitimi Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 71-100.
- Yetim, A. A. ve Göktepe, Z. (2004). Öğretmenin Mesleki ve Kişisel Nitelikleri. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12 (2), 541-550.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yurdugül, H., Erdem, M. ve Seferoğlu, S. S. (2010). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliliklerine İlişkin Öğretmen Yetiştiren Kurumlardaki Öğretim Elemanlarının Görüşleri*. Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II. Hacettepe Üniversitesi, Beytepe/Ankara.
- Yüksel, M. ve Geban, Ö. (2015). Kimya Öğretmeni Özel Alan Yeterliliklerine Göre Öğretmen Performansının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 299-312.

Zaman, S. Coşkun, O. (2007). Erzurum'da Görev Yapan Coğrafya Öğretmenlerinin Sınıf İçi Performanslarını Belirleyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi. 7 (14), S:373-391, Erzurum.